

ÅLANDS LAGTING  
TALMANNEN

Herr talman, ärade lagtingskolleger, mina damer och herrar!

Jag vill inledningsvis börja med att uttrycka min glädje över att ha er talman Urban Uhlin som Ålands lagtings gäst när vi idag firar 2017 års självstyrelsedag. Det visar ypperligt hur goda kontakterna är mellan våra två parlament och också hur goda relationerna mellan Åland och Sverige är idag. Vi värdesätter alla tillfällen som kan vårda och utveckla dessa, allt för att vi också framöver ska kunna dra ömsesidig nytta av dessa relationer.

Under år 2017 uppmärksammar vi här på Åland två 100 års jubileum som, bägge på sina sätt, haft avgörande betydelse för hur livet på Åland utvecklats.

Fram till 1809 hade Åland, tillsammans med Finland, varit en del av det Svenska konungariket. Vi d freden efter 1808-1809 års krig förlorade Sverige slutligen Åland till Ryssland. Det blev en inte en helt tillfredställande situation att Åland med sin geografiskt strategiska position i närheten av Sveriges huvudstad nu fanns i Rysslands händer. Efter Krimkriget 1856 förbättrades situationen då Åland blev demilitariserat. En viktig grundbult för den kommande åländska självstyrelsen var därmed också lagd, utan att man då visste om det.

1914 bryter första världskriget ut, ett krig som även kom att påverka Åland. Den ryska militära närvaron på Åland var stark från våren 1916 med cirka 7000 ryska soldater på plats. Dessutom rådde brist på det mesta, allt från livsmedel till ved. De ryska soldaterna övervakade också nitiskt alla rörelser till havs och det hände att fiskare blev beskjutna när de lade nät. Man varnade också ålänningarna för att ge sig ut på sjöfågel- och säljakt eftersom jägarnas skott kunde få de nervösa ryska vaktposterna att överreagera.

ÅLANDS LAGTING  
TALMANNEN

Från sensommaren 1917 och året ut rapporteras om ökande våldstendenser med strejker och upplopp men också mord med politiska förtecken runt om i Finland. Även på Åland begicks övergrepp mot civilbefolkningen. De ryska soldaterna anklagades för stölder av mat och foder till hästar. I början av oktober mördades tullvaktmästare Elis Eriksson i Ytternäs när han försökte försvara sitt potatisland från att plundras av ryska soldater.

Stadens ordningsman Carl Björkman, samt personer som Johannes Eriksson, Jan Sundberg, Nandor Stenlid, Gösta Lindeman och Julius Sundblom var personer som nu agerade kraftfullt. Den 20 augusti 1917 hölls ett hemligt möte på Ålands folkhögskola där man förankrade det som skulle bli Ålandsfrågan, dvs strävan till att återförena Åland till Sverige, hos kommunernas styresmän. Under år 1917 startades också en namninsamling som stödde denna strävan. Namninsamlingen, som omfattade totalt 7 097 ålänningar, alltså en stor majoritet av befolkningen, överlämnades till den svenska konungen, Gustav V, och regeringen den 27 januari 1918.

På svenskt håll var inställningen tudelad i den sk. Ålandsfrågan. Å ena sidan var man helt klart intresserad av att få kontroll över Åland och dess strategiska position och andra sidan ville man inte att frågan skulle leda till konflikt och instabilitet.

Samtidigt som ålänningarna hade blivit övertygade om att en återförening med Sverige var den bästa vägen för Åland, filade Pehr Edvin Svinhufvud i Helsingfors på en självständighetsförklaring för Finland som antogs av lantdagen den 6 december 1917. Ålandsrörelsen som inledningsvis hade varit en rörelse som kämpade för frihet från Ryssland blev nu en rörelse för frihet från Finland.

ÅLANDS LAGTING  
TALMANNEN

Frågan utvecklade sig, både tack vare ålänningarnas idoga arbete såväl i Finland och Sverige som i Europa, och då särskilt i förhållande till fredskonferensen i Versailles efter första världskriget, och det intresse som i grunden fanns hos svenska politiker som tex sjöfartsministern Erik Palmstierna, till en internationell fråga. Ålandsfrågan avgjordes, som vi vet, slutligt av Nationernas Förbund i Geneve den 24 maj 1921.

Den 9 juni 1922 sammanträder så det första landstinget på Åland. Därav firar vi också idag vår 95:e självstyrelsedag, man kan också konstatera att utan den sk Ålandsrörelsen, som i år jubilerar med 100 år, skulle vår självstyrelse troligen inte existera. Ålandsrörelsen satte press på Finland som svarade med att erbjuda Åland ett maximum av självstyrelse. Ett löfte som vi här på Åland anser att inte är helt uppfyllt och som också är högaktuellt i dessa dagar då ett förslag till nya självstyrelselag snart presenteras och ska behandlas vidare.

Jag vill här och nu uttrycka min tacksamhet över det arbete som gjordes av personerna bakom Ålandsrörelsen och som lade grunden för det blomstrande samhälle som det självstyrda Åland idag är.

Jag nämnde inledningsvis att det är två 100 års jubileum som har haft och har inverkan på livet på Åland under detta år. Det andra är naturligtvis att Finland i år firar 100 år av självständig stat. De 100 år som Finland nu verkat som självständig stat har långt ifrån varit oproblematiska. Inledningen blev konfliktfylld och tyvärr också blodig i det inbördeskrig som nästan direkt efter självständigheten bröt ut. Drygt 20 år senare drabbas Finland igen av krig och lidande då man anfalls och tvingas försvara sig från den store grannen i öst. Jag vill i detta sammanhang uttrycka min beundra över hur man lyckats ta sig igenom dessa utmaningar och gratulera Finland när man i år firar sina 100 år. I

ÅLANDS LAGTING  
TALMANNEN

detta sammanhang får man också konstatera att det, att Finland lyckats försvara landet självständigt, också gjort att förutsättningarna för ett fortsatt självstyrt Åland, fritt från grannen i öst, har säkrats.

Jag vill slutligen konstatera, herr talman Urban Ahlin, att vi från åländsk sida är mycket glada över vad Sverige under årens lopp har gjort för Åland. Vårt svenskspråkiga samhälle har ett kontinuerligt behov att samarbeta kring allt från möjligheten att bedriva handel, se svensk TV till att säkra våra ungdomars möjlighet att få högre utbildning på svenska. Jag upplever att vi alltid har mötts av förståelse för detta i umgänget med er. I ett läge där svenskan i Finland trängs undan mer och mer som officiellt språk minskar sannerligen inte heller behovet av samarbete och konstruktiva lösningar. Sverige blir i denna belysning en viktig garant för att vi här på Åland också i framtiden skall kunna leva och verka på svenska. Att ni i Sverige samtidigt har ett gott förhållande till Finland grundar för att vi, tillsammans alla tre, ska kunna hitta goda lösningar för framtiden.

Jag ser framemot ett fortsatt gott samarbete som leder oss in i de följande 100 åren!